

(R)EVOLUCIJA U MUZEJU GRADA RIJEKE

MARIJA LAZANJA DUŠEVIĆ □ Muzej grada Rijeke, Rijeka

EMA MAKARUN □ Muzej grada Rijeke, Rijeka

sl.1. Fotografija ulaznog prostora – uvodna legenda, izložba (R)evolucija

sl.2. Radovi Zvonka Cara, Vjekoslava Rukljača i Vanje Radauša u izložbenom prostoru Muzeja grada Rijeke

sl.3. Revolucija kroz likovnu umjetnost

sl.4. NOB kroz likovnu umjetnost i fotografiju

sl.5. (R)evolucija: Štafete

Današnji Muzej grada Rijeke pravni je nasljednik Muzeja narodne revolucije. Osim muzejskih izložaka nekadašnjeg muzeja, naslijedio je i vrsno arhitektonsko zdanje koje potpisuje arhitekt Neven Šegvić. Poticaj realizaciji izložbe (R)evolucija u Muzeju grada Rijeke, koja je bila postavljena od 14. travnja do 16. rujna 2016., jesu gotovo tri desetljeća postojanja današnjeg muzeja i dovoljan vremenski odmak za suvremenu interpretaciju povijesno-umjetničkih procesa koji su bili u službi nekadašnjeg režima.

Izložbom je ostvarenjima angažirane umjetnosti prezentirana Narodnooslobodilačka borba u Drugome svjetskom ratu te je najavljeno poslijeratno razdoblje obilježeno stvaranjem kulta ličnosti Josipa Broza Tita i "mračnom stranom" komunističke ideologije. Već je samim naslovom izložbe najavljena (r)evolucija, revolucija kao povijesni događaj i "evolucija" u suvremenoj interpretaciji povijesnih događaja ispričanih isključivo likovnošću i umjetničkim izričajem onodobnih i danas živućih umjetnika.

Opisanim izložbenim konceptom iz muzejske čuvaonice pod svjetlo reflektora nisu izvučena ni mišljenja ni tumačenja već muzejski izložci lišeni političke interpretacije, koji na ovaj ili onaj način tematiziraju zadano.

Revolucija proletarijata i Narodnooslobodilačka borba kroz angažiranu umjetnost. Likovna zbirka Muzeja čuva znatan broj likovnih ostvarenja Belizara Bahorića, Božene Vilhar, Zdenka Veturinija i Ivana Turine. Riječ je o psihološkim portretima njihovih suboraca, partizana, i likovnim uprizorenjima niza dramatičnih događaja s fronte. Crteži su jednostavni, gotovo skicoznih obilježja, napravljeni olovkom i tušem na papiru, a sačuvano je samo nekoliko radova u tehnici akvarela. Izložbi su pridodani vrlo dramatični kiparski radovi izliveni u bronci, nastali rukom Vanje Radauša, Vjekoslava Rukljača i Zvonka Cara. Ipak medij fotografije možda najživopisnije predočuje mučne osjećaje straha, rizika, ponosa i drugih ratnih emocija. U posljednjem dijelu prvoga izložbenog poglavlja postavljene su fotografije iz fundusa, podijeljene u dvije skupine: fotografije s bojišnice i one iz vremena poslijeratne obnove.

sl.6. (R)evolucija: Propaganda
U Zbirci tiska čuva se neiscrpan propagandni materijal naslijeđen iz fundusa Muzeja narodne revolucije, većinom tiskan na stroju iz partizanske tiskare u Smolniku, koji je također jedan od izložbenih eksponata.

sl.7. (R)evolucija: Druga strana komunističke ideologije, isječak iz videoprojkcije *Crna protoplazma*, MGR

sl.8. Naslovnica kataloga izložbe (R)evolucija u Muzeju grada Rijeke
Fotodokumentacija: Muzej grada Rijeke

Propaganda. Drugim izložbenim poglavljem predstavljena je tema nazvana *Propaganda*.

Važan dio materijala tog izložbenog poglavlja činili su plakati iz poslijeratnog razdoblja koji su temom vezani za obnovu zemlje nakon rata. Riječ je o vrijednim likovnim ostvarenjima s vidljivim obilježjima *pop-arta* kojima su umjetnici vrlo domišljato sudjelovali u aktualnoj političkoj situaciji i služili režimskoj propagandnoj misiji.

Stvaranje kulta ličnosti. Sljedeći segment izložbe odnosi se na stvaranje kulta vođe uz pomoć angažirane primijenjene umjetnost i umjetničkog obrta. Na izložbi su se mogla vidjeti tipizirana ulja na platnu, Titova bista i štafete kao važan simbol komunističke ideologije. Na velikim platnima projicirani su videozapisi ovacija i općeg zanosa što ga je mnoštvo iskazivalo Maršalu tijekom održavanja velikih manifestacija kao što su bili nošenje štafete ili sletovi. To je poglavlje izložbe realizirano u suradnji s Muzejom istorije Jugoslavije iz Beograda i njihovom izložbom *Velika iluzija* iz 2014. Ta je izložba bila izvor podataka o filmovima što ih je Maršal gledao i o svjetski poznatim gostima u čijem je društvu provodio vrijeme uz film.

Druga strana komunističke ideologije. Temi *Stvaranje kulta ličnosti* u izložbenom je prostoru bila zrcalno suprotstavljena cjelina *Druga strana komunističke ideologije*. Tim je posljednjim poglavljem pozornost usmjerena na tragičan fenomen Golog otoka te je osvijetljena činjenica kako je komunistički režim zapravo bio totalitaran i isključiv. Nakon rata, pod velom antifašističke borbe, događale su se masovne likvidacije i provodilo okrutno nasilje koje je vrlo teško likovno predočiti, pa su ti *križni putevi* iz 1945. u izložbenom katalogu samo tekstualno spomenuti. Izložbom je očima umjetnika i živom riječju književnika predstavljen Goli otok koji danas slikovito pluta u moru zločina 20. stoljeća. Videosnimke i fotografski materijali prezentirani na izložbi radovi su studenata Akademije primijenjenih umjetnosti u Rijeci, koji su na otoku proveli svoju umjetničku kampanju. Središnji rad te teme bila je videoinstalacija Dominika Grdića nazvana *Crna protoplazma*. U njegovu filmu nedefinirana crna masa prolazi kroz napuštene prostore Golog otoka, prolazi kroz mjesta muke i smrti i skriva se u zaboravu.

Osvrt na Muzej narodne revolucije

Muzej narodne revolucije u Rijeci djelovao je 33 godine, od kojih je 15 godina bio smješten na Trsatu, a 18 godina u zgradi u kojoj je danas smješten Muzej grada Rijeke. S povijesnog stajališta, politička podjela grada na Rijeku i

Sušak rezultirala je time da je svaki od ta dva grada imao i svoj muzej, pa je Gradski muzej u Rijeci (Museo Civico) osnovan 1893., a Gradski muzej u Sušaku 1933. Nakon 1945. oba su muzeja nastavila raditi, s tim da je sušački preimenovan u Muzej Hrvatskog primorja. Ta su dva muzeja 1948. spojena u Narodni muzej, koji je kao jedinstvena ustanova djelovao do 1961., kada je preimenovan u Pomorski i povijesni muzej, a iz njega je izdvojena građa vezana za narodnu revoluciju. Upravo je ona bila polazište za osnivanje Muzeja narodne revolucije 30. svibnja 1961., sa sjedištem u kući grofa Lavala Nugenta na Trsatu.

Godine 1973. postavljen je kamen temeljac za novu zgradu, u koju je 1976. uselio Muzej narodne revolucije sa stalnim postavom i ustrojnim zbirkama, a postojeći su uvjeti zadovoljavali sve muzejske standarde. Za projekt te zgrade arhitekt Neven Šegvić dobio je 1976. Republičku i saveznu nagradu *Borbe* za najbolje arhitektonsko ostvarenje u Hrvatskoj.

Šegvić je zamislio da prizemni prostor bude fleksibilan dodatak stalnom postavu, koji se mogao mijenjati i dopunjavati. Bio je predviđen za povremene izložbe i ujedno je trebao služiti kao multimedijaska dvorana u kojoj će se održavati predavanja i prikazivati projekcije. Ostali prostori (prvi kat i dva galerijska prostora) bili su isključivo namijenjeni stalnom postavu, koji je obuhvaćao različitu građu jedinstvene tematike. Budući da je zgrada Muzeja namjenski građena i arhitektonski podijeljena na četiri etaže (dva velika izložbena platoa i dva galerijska kata), ta se činjenica, zbog ograničavajućih prostorno-funkcijskih izložbenih mogućnosti i rješenja, poslije odrazila na izložbenu djelatnost i stručni rad Muzeja grada Rijeke.

Nakon preimenovanja i osnutka današnjeg Muzeja zgrada je 2002. adaptirana kako bi se dobio prijeko potreban prostor i riješio problem muzejske čuvaonice. Tijekom 33 godine postojanja Muzeja ostvarena je bogata izložbena djelatnost. Uz stalni postav priređene su 152 izložbe, a uz skromnu izdavačku djelatnost Muzej je sudjelovao i u osnivanju spomen-obilježja (Tuhobić, Podhum) te u stvaranju stalnih postava drugih muzeja, spomen-zbirki i memorijalnih područja (Lipa). Godine 1971. Muzeju je za višegodišnju stručnu suradnju s jedinicama i Domom JNA Rijeka dodijeljena Mala plaketa JNA. Muzej je dobitnik niza nagrada i priznanja lokalnih udruga, a 1972. dobio je godišnju Nagradu grada Rijeke. U prijelomnom razdoblju 1990. i 1991. Muzej nasljeđuje građu iz vojarni te iz Centra za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara – Rijeka te iz Političke škole SKH Rijeka, koji i sami doživljavaju preobrazbu. Od 1992., u skladu s preporukama tadašnjeg Ministarstva prosvjete, kulture i športa, prikuplja se građa i dokumentacija o zbivanjima na tlu Hrvatske. Nakon preimenovanja u Muzej grada Rijeke, od 1994. nadalje prikuplja se povijesna građa lokalno-umjetničkog tipa, a građa Muzeja narodne revolucije pohranjuje se u muzejske čuvaonice i čini nukleus većine zbirki današnjeg muzeja.

Izložba *(R)evolucija u Muzeju grada Rijeke* putem medija umjetnosti predočuje tešku i za interpretaciju otvorenu povijesnu temu. Izložbom je postavljen angažirani izložbeni koncept utemeljen na umjetničkim kretanjima u zadanom vremenu i na kontekstualizaciji umjetnosti unutar povijesnog razdoblja radi otvaranja novih vidika za buduće povijesne analize.

Navedenom su izložbom prvi put suvremenim pristupom interpretirani predmeti nekadašnjeg Muzeja narodne revolucije i sagledani unutar povijesnih prilika iz vremena njihova nastanka. Izložba je popraćena i tiskanim katalogom sastavljenim od dva dijela: od detaljnog opisa izložbenog koncepta s, ipak, naglašenijom povijesnom kontekstualizacijom umjetničkih kretanja te od teksta povijesnog pregleda djelovanja ondašnjeg Muzeja narodne revolucije.

(R)EVOLUTION IN RIJEKA MUNICIPAL MUSEUM

Today's Rijeka Municipal Museum is the successor of the Museum of the People's Revolution. As well as the exhibits of the former museum, it has inherited a building of outstanding architecture designed by Neven Šegvić. The production of the exhibition (R)evolution in Rijeka Municipal Museum was prompted by the almost thirty years of existence of today's museum, a distance of time enough for a contemporary interpretation of historical and art processes that were at the service of the former regime. In the exhibition (R)evolution in Rijeka Municipal Museum, with a gap of several decades, the public was shown once more, this time interpreted with a contemporary approach, selected works of art from the bequest of the former Museum of the People's Revolution. Although the clear historical matrix can be seen underlying the exhibition, it was not addressed from the historical but from the art historical point of view, and for an interpretation of the post-war period, only accessible artistic material was used. Through the handed-down art works and a contemporary artistic interpretation of living artists, four topics were presented: visual art in the People's Liberation Struggle, propaganda, creation of the cult of personality and the other side of communist ideology.

The exhibition was devised and produced by Ema Makarun Aničić and Marija Lazanja Dušević.